חינוך בפרשה - תולדות

מרשמלו אחד או שנים?

לפני כיובל שנים ערכו במכון מחקר את "ניסוי המרשמלו" שתוצאותיו מובנות מאוד לנו – עם התורה, והוא עולה בברור מעיון בפרשתנו, פרשת תולדות.

*החוקרים הכניסו ילדים צעירים בגילאי 3-4, כל אחד לבדו, לחדר קטן, והניחו לפניהם **מרשמלו**, מין טופי רך וטעים. אמרו לילד "אני יוצא לזמן קצר, אתה יכול לאכול את המרשמלו, אבל אם תחכה ולא תאכל עד שאחזור – אתן לך עוד אחד. או אחד עכשיו או שנים כשאני חוזר".*

הצוות התבונן דרך חלון ועקב אחרי הילדים. הילדים הביטו, הריחו, חיבקו וליטפו את המרשמלו. שנים מתוך כל שלשה ילדים לא התאפקו ולא המתינו, לא התאפקו ואכלו את המרשמלו! היו ילדים שנגסו מהקצוות "שלא ירגישו", היו שמצצו והשאירו 'כאילו' שלם. רק שליש עמד בפיתוי ולמרות שלא היה קל – לא אכלו את המרשמלו, והם זכו ב"אחד ועוד אחד"...

החוקרים עקבו אחר כל ילדי המחקר בהמשך שנות התפתחותם. ליוו אותם במחקר עד בגרות, עד סיום שנות לימודיהם במוסדות החינוך. למדו לראות כי אותם הילדים שמגיל צעיר למדו להתאפק מתוך רצון לרווח עתידי, הילדים בעלי יכולת 'ריסון עצמי', התפתחו לבעלי כושר לימודי וחברתי, השיגו ציונים גבוהים והצליחו במגמות השונות, והיו בעלי יכולות אמוציונלית וסוציאלית גבוהות יותר, לעומת חבריהם שבגיל 3-4 'לא כל כך שלטו על עצמם'...

וכי מרשמלו קשור לפרשה? כן! לא בצורת מרשמלו אלא בצורת **נזיד עדשים!** עשיו בא מן השדה והוא עיף. יעקב אחיו מבשל נזיד עדשים. הקדרה נודפת אָרוֹמָה והנזיד המהביל תאוה לעיניים. עשיו רוצה 'מִן הָאָדֹם הָאָדֹם הַזֶּה'. יעקב מַתְנֶה 'מִכְרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי'. הסוף ידוע, 'וַיִּבֶז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה'. עשיו רוצה 'כאן ועכשיו'. הרי 'כיום' אין לו לעשיו כל תועלת והנאה מהבכורה. ירושה עתידית, בכורה ועובדה במקדש 'לעתיד לבוא', **עכשיו** הוא רעב. 'עשיו' לא מתאפק, לא חושב לְהַבָּא, מקיים 'חֶטְף וֶאֱכֹל'. טוב לו מרשמלו אחד ביד...

שמעתי ממנהלת ותיקה: בימינו, מרבית פניות ההורים אלי הן בענין "הקלות" לבנותיהן, "לבוא לקראתם", "להסדיר להם...". כל אחת חייבת לכבד בריקוד ולקבל תפקיד מרכזי במסיבה. "נא לפתור אותה מהמבחן", "לבקש מהמורה להושיב את הילדה ליד חברתה"... לרפד ולהגיש את החיים על מגש של כסף, מקושט ונחמד.

החיים - בית ספר! לומדים מהתמודדות, מתבגרים מהתגברות, מתפתחים חברתית מקונפליקטים. לא תמיד החבר שומר נאמנות, לא תמיד יושבים קרוב ללוח, צריך להתאמץ לקראת מבחן. תסכול – מַשְׂכִּיל! עצבים – מְעַצְּבִים! הורים ש"דואגים" לחיי הנוחות של ילדיהם מונעים מהם התנסות. הִתְחַכְּכוּת מביאה מְחֻיָּכוּת!

כיהודים אנו מביטים ב'ניסוי המרשמלו' בעיניים תורניות. לא מרשמלו אלא שוקולד חלב – כאשר רק בעוד כמה דקות "יהיה לך מותר חלבי". האיפוק הוא תנאי ביהדות, הריסון הוא יסוד בכללי קיום ההלכה. מרבית חוקי התורה מושתתות על **"מתי, כמה ואיך"**. מוסלמים אסורים לגמרי במשקה משכר, נזירים אינם נושאים נשים כלל. יש דתות בהם נמנעים מבשר או מחלב. לנו **"הכל מותר"** - רק לפי כלל היסוד **"מתי, כמה ואיך"**.

גם למלמדים הנושא חשוב: 'מכת מדינה' **להספיק הרבה**. גומעים עמודים ורצים – מבלי להתעכב על ביאורי מילים והכרת מבנה הסוגיה. הילדים מסיימים שבוע עם 'ידע' שטחי, ולא רכשו 'כלים' שיעזרו להם בלמידתם בעתיד. למידה עתידית לא מבוססת כמעט על 'ידע' כמו על יכולת תרגום, הבנה, יישום, הסקה, אבחנה וכו'.

ילדים אוהבים מְשָׁלִים ודימויים מעולם ה'נהיגה': חלק משמעותי בלימודי הנהיגה הוא ללמוד איך **לבלום**. הכרת טכניקת ועיתוי ה'בלימה' - חשובה הרבה יותר מהכרת ה'האצה'. שימוש נכון ב'בֶּרֶקְס' חשוב מה'גַּז'!

שמעתי זה עתה **ממורי מוה"ר שאול אלתר שליט"א** – ציטט ששמע מדודו **רבינו ה'בית ישראל'**: במדרש, הקב"ה אומר לאברהם "צא וּכְבוֹשׁ הדרך לבניך", הכוונה, לַמְּדֵם להיות "כובש את יצרו", לדעת איך לעצור... עשיו 'החזק' מתגלה בפרשתנו בשיא חולשתו, נזיד עדשים... יעקב כבש יצרו, ריסון ואיפוק, הוא החזק.

נזכה לסייעתא דשמיא בעבודת הק'

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

להארות והזמנות הרצאות 123ymm@gmail.com